

המזכבה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור ככל ערב שבת .....

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:

לשנה 8.— כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הוכחות לנפשיים לפי גרל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. כראש גליון שני כתרין
גליון בודד 12 הדר.
מכתבים בלתי חפשיים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יישב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולארכיון סטריא:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastjana 32, Kraków.

Kraków, 9 Marca, 1906.

גליון י

הראאה. יב' אדר תרס"ו

הבאנקים וחברות תהלוואה, ואם היו נותנים לנו עתה את האוטונומיה, היתה רק מתנה חדשה להאנשים הנ"ל, תוספת כח ותקיפות, שוט חדש ליסרנו ולמבור אותנו הלאומיים בתור באי-כחנו לכל מי שישלם יותר. אין אנהנו יכולים להושע אם לא נשבר מקורם את עול הסוהרים בנפשותינו מעל צוארינו, ואין אנהנו יכולים לשבור את עלם, אם לא נחדש ונחיה את הרצון העצמי של העם וחיוו הפנימים הנכרלים. שכירת עול תקיפים והזוק הרצון העצמי של העם תלוים זה בזה. העניות מנולות, העניות מעבירה אדם על דעת קונו. המדינה, אשר אנהנו יושבים בה, משונה במצבה המדיני, החברתי והכלכלתי ממצב שאר ארצות אוסטריא. וכאשר ערכו הממשלה ומועצת הממלכה משנת השבעים עד שנת השמונים את החקים והמשפטים העקריים לכל הממלכה, נתנו לכל החקים דמות ותכנית אחת בכל המקומות, כפי צרכי הארצות העשירות במסחר והרשת המעשה במערב אוסטריא. המחוקקים הלברלים היו מליציהם של הסוהרים הגדולים ובעלי הרשת. ולא די שלא שמו לב למצב הנבדל של הארץ הזאת להומם את קרני כלכלתה, אלא אדרבה, גדרו ויקיפו את ארצנו בגדר אחר גדר, כדי שתשאר כתרנותה אחורנית ותהי לעולם הפרה החולבת של הארצות העשירות. וצירי גליציא, כלומר בעלי האחוות הגדולות, לא יתנגדו כלל, כי להם ניהא הדבר, שתשאר ארצנו אנריקולטורית ושלא תתפתח לעולם לאינדוסטריאלית,

כזה הוא בדוק ומנוסה להם לגאון וירא שמים. והפלא ופלא, שהמתכוללים והמומרים, אשר הם ע"פ דרך הטבע ראשי ומנהיגי הקהלות בערים הגדולות, מתאמצים בכל כחם למצוא איש כזה ומשתדלים בשבילו אצל הרשות לזכותו בכתב-פטור מחובת הדעת. מי פעל כל זאת? רצון העם, התורה שכלב! מי יתן עוז וכח מדיני להחסידות? אין לרביים, אפילו להגדולים שבהם, אנשי חיל וכלי נשק, אבל יש להם הרצון החפשי של העם, והוא נותן להם עוז ותעצמות, שיקשיכו לרבריהם אלפי אנשים ואפילו אלה שהרביים אינם נחשבים בעיניהם למאומה מברחים לשמוע בקולם. אין מושל יהיד תקף בעולם כרצון החברה ורצון האומה, ואין חקים חזקים וקימים כהחקים והגזרות, אשר יגור העם, לא על פי מנין הדעות, אלא ע"י מעשיו, ואין אוטונומיה לאומית גדולה מזאת, אם העם יהיה, יפעל ויעשה רק ע"פ תורתו, מנהגו ולמודיו. עם שיש לו חפץ ורצון באוטונומיה — כבר היא בידו, אפילו אם הממשלה לא תמלא את חפצו, ועם, שאין לו צרך והפץ פנימי לעמידה ברשות עצמו אין בידו מאומה, אפילו אם הממשלה תמלא על הניר את כל משאלות לבו.
למה נבחר את האמת המרה לעמנו: אין עתה אף צרך קל לאוטונומיה לאומית, אין לעם חפץ בה, אין אנהנו חיים בעולמנו ע"פ מנהגינו, חקיני ולמודינו וכו', אנו מוקדים כמו שמנגנים לנו בעלי היכלת והזרוע, שבכל עיר ועיר, כלומר בעלי

ואם לאו?

(סוף)

מי זה יבריה את "כלי-הקדש" של קהלותינו, שילכו עב"פ למראית עין בדרכי התורה, אם לא הרצון החפשי של העם? העם הפין, ש"כלי-הקדש" שלו יתנהגו בדרכי התורה והיראה, ואם לאו, אינם נותנים להם משרה, או מכריחים אותם לעזוב את משמרתם, שכבר היתה בידם. מי זה יבריה את בוגדי הכורים באפריקה הדרומית, לעזוב עתה את ארץ אבותם, אשר מסרו אותה בכנידה לידי אנגליא אם לא הרצון הכביר של העם הבורי והחרכ המוסרי אשר בידיהם? ברוסיא דורש החוק רבנים רשמים מטעם הממשלה והחוק המת הזה, הקים רק על הניר, לא יכיר בתור רבנים ומנהיגי הקהלות רק את אלה, אבל החקים החיים כמוהות בני האדם, התורה שכלב וכפה החלק היטב בין "רב מטעם" (מאטריקענפיהרער), אף אם הרבה פעמים הדבר להפך, כי הרב מטעם הוא גדול בתורה ויראת שמים והרוחני ראוי להיות הוטב עצים ושואב מים) ובין רבני הרוח (דוכאבנא), הרבנים האמתים, וגם הממשלה תדע זאת היטב ותהשוב עם רבני הרוח, כמו עם כהנים אמתים, שבכל הדתות.
גם בארצנו ישנו חוק דומה לזה; אך מה יכלה הממשלה לעשות עד עתה, ומה תוכל לעשות לעתיד אם בערים הגדולות יעברו בפרהסיה על החוק הזה ויבקשו דוקא רב, אשר לא ראה מאורות החכמה מימיו, כי רב

מה פורים?

מודה אני לפניכם רבוהי, כי לקיים המצוות התלויות בפורים קשה עלי מאשר לקיים כל המצוות שבתורה, כי המציאות באה ומכחשת כל מה שאני מתאר לי על אדות החג הזה וטעמיו. וכל מה שיש בפורים יש בזמן הזה ככל השנה. חג פורים משמח ומעדן היה לי רק בילדותי. עודני זוכר את הרושם, שעשה עלי ועל כל בני גילי בימים מקדם ה"משנכנס אדר". אחרי שנדבק ה"משנכנס" אל הכתל ולעינינו נגלו צורות החכית, הכוס והשתיה בדת, — אז אין אונם היה ללמוד, כלנו היינו בני חורין, הותרה הרצועה ויהי לנו מטש חיים של דג במים ינדע בי צדקו הדברים, שאדר מול דגים. בשעה שפינו היה מלא קללות נמרצות כנשים מוזרות בלבנה, ו"ארור המן" ו"ארורה זרש" לא פסקו מפני, ברכנו מעמק לבנו את אחשוורוש מלך טפש ושריו, שהסכו לנו ימים טובים כאלה, שאין כמוהם בחגי כל השנה. משנכנס אדר היינו מרבים באמת בשמחה ובמרומני ששמחת בית השואבה כאין היתה לעמת שמחתנו זו. שבת-זכור תענית אסתר ופורים — למי מכני הנעורים לא היה יקר החוט המשלש הזה? מספקני אם הייתי יכול לשמוח היום שמחה כזאת לו גם זכיתי בגדיל. למוד המנלה במקום הגמרא, ימוד קריאתה בנגונה הערב, המתקת הסידות בתוך הנערים על אדות ההתחפשות, ההכונה הרכה

כל עמך יריע, אין שקר, אין אסון ולבך יתנו תפארת ויקר!
עֲשֵׂת הַמְלָכוֹת! הִנֵּה-בְנֵשִׁים!
אֶקְדֶּה אֶשְׁתַּחֲוֶה! בִּי הַפְּלֵאת לַעֲשֹׂת!
שְׂאֵי שְׁלוֹם מְנוּלָה הַשְּׂכוֹר מְרַנְּשִׁים,
מְחוּלָם דוֹר אַחְרוֹן, אֶרִימָה הַכּוֹס!
— אֵךְ אוֹי רִי, מָה אֶרְגִּישׁ! בִּי חֲלַף שְׂבָרוֹן,
קָפְאוֹן בְּלִבִּי הַסּוֹעֵר בַּיָּם!
אֵיךְ עֲרַבָה שְׂמַחְתִּי מִבִּשְׂת אוֹ חֲרוֹן;
וּפְנֵי יִתְאָדְמוּ כְלָהִימִים מְדָם...
מַה תִּשְׁמַח, הוּי עִמִּי! מַה תִּהְלַל בְּהַמְלָה!
אֵךְ הַמִּיָּה מוֹנְרָה בְּשִׁפְלָה בְּרוֹם!
מַה תִּשְׁמַח? בִּי כָּאֵה הַנְּאֻלָּה, הַנְּאֻלָּה
בְּתַחְנָה, בִּיפִי הוֹשַׁעַת הַלְּאוֹם?
אֲנִי לֹא אֶחָד בְּשִׂמְחָתְךָ יִשְׂרָאֵל!
אֵךְ אוֹחִיל, אֵךְ אוֹחִיל, בִּי תְבוֹא הַעֵת:
לֹא בִיפִי בְּחַנִּינָה, בְּחַטִּיבָה תִּנְאֹל,
בִּי בְכַח וּבְגִבּוֹרָה, רוֹמְמוֹת וּשְׂאֵת!
משה ברזין.

פיריטון

אל אסתר המלכה.

הגיוני פורים.

על משת המשי, תולעת הרבה,
שתחריק הערקים ותישן הלב,
את זכרה את עמך הרצון עד דבא,
היושב ער קוצים מתעטף בקאב...
במחולת מתנים מהללת המת,
בין שמחה סאת, בין שאון ושרי,
או יבוא אל אונד קוד אגנת אין-כתי,
קול אגנת נחשלים מרחבות העיר...
...וירברך ההומה באילת השחר
ברוח נשבת בין פרחים בשנת;
פניך ההירות בשלג הצחר,
עוררו לב בעדך העריץ העז...
מה נגרו פניך חקלילים משושן,
בי קשל הדון, בי אבד הער!

מסחר. ההסתדרות תדאג להתפתחות מלאכת מחשבת בתוך אחינו כי הוא דבר גדול בעולם הכלכלה, אשר אלפי משפחות יתפרנסו ממנו בכבוד. ההסתדרות תדאג עוד להתפתחות מיני אומנות שונות, אשר לא עסקו בהם היהודים עד הנה כראוי.

לא אוכל לתת פה את התכנית השלמה; אולם בכלל אומר, שצריכים לבנות את יסודות ההסתדרות לא על מגדלים פורחים באוויר, כי-אם על הארץ החזקה. אנחנו רוצים לחדש את הרצון העצמי של העם, לבנות את האידיאל הרוחני של יהודי גליציה על יסוד ומשאת-נפש נשמיים. כי בעולם המציאות הנשם עיקר והרוחני תפל לו. אנחנו רוצים לבנות את האומות על יסוד כלכלי. מוכן מעצמו, שההסתדרות החדשה, אשר כל מטרתה היא רק להשיג אידיאל רוחני ע"י אמצעים נשמיים, תראה בזה את תעודתה, תעודת המקום ותתאמץ בכל כחה, לשים עיניה על כל הענינים הרוחניים של יהודי גליציה, כמו שאלת הרבנות, שאלת התנ"ך וכו', אשר ההסתדרות הציונית פשטה בהן את הרגל, ותפטר אותם לפי הרוח האמתי של התורה והדעת, האמת והצדק.

הצעד הראשון לכונן הסתדרות הוא להקביל את כל מי שצרת הלאום נוגעת עד חדרי לבו ואשר לא יספיק באיזו מליצות שדופות קדים, ואשר ידע בנפשו, שיש בידו לפעול בשביל הדבר הנשגב הזה בדבור וכמעשה, "ליום היהודים" בגליציה. שם לא ידבר שום איש בתור שליח מפלגה, כי-אם בתור שליח יהודי גליציה העניים והדלים ברוחניות וגשמיות, וזה מספיק. שם נציע את כל התכנית השלמה ושם נברר ונלבן את אשר עלינו לעשות, אם לא נחפוץ שעמנו יאבד עדי עד. — אחי, כבר יש לנו חכמים ונבונים אנשי אמת ושונאי בצע, ואשר הם מזומנים למסור גופם ונפשם להכנת הסתדרות כזאת. כבר נשאו ונתנו בדבר ויש לנו על מי לסמוך, אך לא היתה שער הכשר עד עתה. לכן אקרא עתה באזניכם, כי עתה היא העת, שנתאסף ל"יום היהודים" בגליציה. כל הרוצה לעבוד עמנו עבודת הלאום יתן הסכמתו אל בית מערכת "המצפה". אל נא נאחר את הרצון הזאת. — עת למעת!

סיניאטין. ד"ר יוסף מנחם זינגרליך.

עמנו אין דרך אחר אלא לכונן הסתדרות לכל יהודי גליציה. אולם לא הסתדרות רבת ההקף שתכנה ריק, כלומר לא הסתדרות, אשר תאחד אותנו רק לרעיון הלאומי בלבד, הסתדרות הציונית כזאת כבר יש לנו, הלא היא ההסתדרות הציונית ואינה פועלת כלל על חיינו הפנימיים והממשיים, כי יען שהקפה גדול מאד ותוכה ריק עושה כל חבר בעולם הממשי כפי רצונו וטובתו הפרטית ומתחבר לרוב בענינים מדיניים למתנגדי הציונות. ההסתדרות לא תהיה קשר חיצוני המאגד דברים, שאינם שייכים זה לזה; הסתדרות כזאת לא הצליחה מעולם וגם אצלנו לא תוכל להצליח. ההסתדרות אשר אנחנו מציעים תפריח ותציץ מתוך פנימיותם של יהודי גליציה כתולדה הגיונית מחויבת לחוצה לה, לסוכך באברתה על כלנו מזרם המימיה. ההסתדרות תעשה סדרים בכל דרכינו הרוחניים והנשמיים, תאחד את כל אברי יהודי גליציה לארגונימום אחד, אשר הוא רק שם הכולל לחבילה של אברים, שחייהם תלויים רק בזה שהם בצרור אחד.

מפני בקשת העורך לא אוכל פה להאריך ולהציע אפילו את תמצית התכנית ועבודת ההסתדרות החדשה, רק ארמו על זה במלים אחדים. ההסתדרות תדאג לכבוש לאחינו את רצון עצמם ע"י שתדאג להספיק להם את צרכיהם החומרים והרוחניים ולעשותם תלויים ברצונה, כלומר מרצון עצמם, מרצון כל הלאום. ההסתדרות תדאג לזה שיראה כל אחד את טובתו הפרטית באשר הכלל. וזה יהיה בראשונה ע"י זה, שההסתדרות תארגון ותחבר את כל חבריה להכרת תעשייה ושמוש (פראדוקטיב ע"י קאנום גענאסענשאפטען) וליסוד בתי מלוה לעם, שיהיה להם כסף בזול ולא ישלמו עוד נשך גדול ולא יבאו לידיפשיטת הרגל ושמיטת כספים. ההסתדרות תיסד בתי חרשת ותקנה מבעלי חרשת אחרים במהיר נמוך מאשר ישלמו הסוחרים הגדולים, כי תקנה בכמות רבה ובמזומן ולא תרווח רק ההוצאות. ההסתדרות תאחד כל ענפי חרשת המעשה והמסחר והמלאכות תחת ידה. ההסתדרות תדאג ע"י יסוד בתי-ספר שונים לאומנות ולמסחר ולהרשת המעשה לתת לכינונו בסיס נכון וחזק במלחמת החיים, כי ילמדו שם להבין ולהשכיל את כחות הכלכלה וענפיה וידעו לכוון את השעה בכל עסקיהם ולא יהיו עוד מנששים כעור באפלה ושכנינו המערבים הנאורים לא יעשקונו עוד. ההסתדרות תדע בכל יום באיזה מקום יש צורך למסחר זה ולאומנות זאת ופרטי יסוד כל

כי הם רואים בהתפתחות חרשת המעשה את ההתחלה להפסקת שלטנם, יען כי הפועלים המסודרים בבתי חרשת המת המפלגה היחידה במין האנושי, אשר לכה פתוח להבין ולהרגיש את העשק והשקר השורר בכל תרבותנו וללהום נגדם; ועוד, מפני שהם יראים שע"י התיסדות בתי חרשת יעלה מחיר כה העבודה ויתמעמו הכנסותיהם. וכן נשארה גליציה ארץ אברים לא לבד בדרך טבעי, כי אם גם נעשתה כן בדרך מלאכותי. מוכן מעצמו שארץ שאין בה בתי חרשת ושאינה על שפת הים לא יוכל מסחר גדול להתפתח בה ואיננה מגדלת סוחרים גדולים. ויען כי מסכות הכרחיות היסטוריות, אשר לא היה בידינו לשנותן, נעשו כמעט כל היהודים פה לסוחרים, ע"כ נפל גורלם בין הסוחרים הקטנים אשר יהיו בארץ, שכל מחיתם היא מזיעת האברים. הסוחרים הקטנים יורדים מיום ליום והולכים ומתרוששים ובתי המסחר הגדולים הולכים ומתעשרים. בעל המסחר הגדול, אשר יקנה סחורות הרבה כבת אחת, יקח אותם במחיר נמוך, עד שהוא יכל למכור אח"כ את סחורותיו במחיר נמוך מאשר ישלם הסוחר הקטן בעצמו, וע"כ יקפצו על הראשון רוב הקונים והאחרון ישאר עם סחורתו ולא יוכל לשלם את חובותיו. נוסף לזה סובלים אנחנו בתור יהודים תחת האנטישמיות הכלכלית. ע"כ השמטת כספים על סדר היום, והאמונה ביכלת התשלומים של סוחר ארצנו הולכת וחסרה. גם עניה היא ארצנו בממון ובעלי ההון המעטים ישקיעו ממונם במוסדי חוץ לארץ. כמו בכאנק האנגלי על 1% וע"י זה מוכרחים גם הבטוחים הגדולים לשלם נשך גדול מכפי הערך, אשר ישלמו אנשים כמוהם בארצות אחרות. על-כן האנשים הבינונים והקטנים, אשר המה רוב מנין ורוב בנין של העם, חייהם תלויים באיזו בתי מלוה של חכרות, שבכל עיר, אשר לא די שלוקחים מהם נשך מנשך ותרבות מתרבות, עוד יעשו מסחר בנפשם ורוחם וימכרו אותם להפריץ, ולכם נוקם מרוב העבירות שבידם. זאת היא המכשלה והאסון הנורא של יהודי גליציה. ונוכל לראות בעת בא ימי הבחירה, שאנשים חכמים ונבונים ימכרו א"ע להיות לעדר הבחירה (שטימפיה) שלא ברצונם, רק מפתח מפני המלוים. הכסף יענה את הכל. אמנם ישנן עוד כמה וכמה סבות, אשר לא נוכל עתה למנותן, אבל הסבה הראשונה והעיקרית להתבטלות הרצון העצמי של אחינו היא זו שהזכרנו זה עתה, ושאר הסבות הן רק ענפיה ותולדותיה. לכן נאמר, כי לתרת הרצון העצמי של

פנים עם להקת עוזריו ויחלקו לכל המסכים סבות מרדות ובל אחד נחבא בזוית אחרת מפתח, ומתוך החורים, שהחבאו שם, קראו כאמץ לב: "מה לנו לירא?" ככלות הבהלה התפאר גבור אחד בקרבם: "אנכי נתתי לו בעד כלכם" — "מה עשית לו?" שאלוהו. — נתתי לו — ענה — די והותר, קראתי לו במחבואי "שקץ מגול, עם הארץ, ימ"ש!"... כן הוא בעיני עתה גם הרעש, שיעשו הנערים בשמעם שם המן יוצא מפי הקורא. אנחנו מכים ברגלים על שם המן וכל עצמותנו תאמרנה "ארור המן", ובניו, אשר אמרנו: תלינום על העץ, מכים על ראשינו ורוצצים גלגלותינו. ועמלק שומע קללותינו, מאזין קול תרועת "ימ"ש וזכרו" ויושב ושוחק על משבתנו ושם על מעשי ידיו להתפאר ועל גדוליו, שנדל בדור הנאור הזה, בשנת הנועת החרות וזכות הבחירה לכל, בשנת יסוד קונסטיטוציא אף בארץ ממשלת המן נכדו החביב, בשנת תרס"ו. מה שלא הצליח הוא עצמו, הצליחו צאצאיו, ניניו ונכדיו. ועוד יותר הוא ממלא שחוק פיו בראותו, כי מהרסינו ומחריבנו יצאו ממעי העם הצועק בכל כחו "ימח שמו וזכרו!" תוכל לשמוח ולשחוק שחוק מרנין לבך, אתה עמלק. צעקת "ימח שמו וזכרו" לא תעקם לך אף שערך. עמלקים קטנים גם גדולים יולדו לך בכל דור ודור. גם אתה המן שמת בחלקך! לא ירעישוך ולקולם אל ירד לבבך, מרפיקת הרגלים בהזכר שמך אל תירא ואל תחת.

הלוה? ואחרי שידוע לי, שלא איזה "ר' מענדלי בעל השבונות" קבע זמן פורים ובלי ספק אין מעות בחשבון, אני מהרהר בלבי: והוא רחום יבפר עוני, הזאת נעמי? הזאת היא שמחת פורים, שהייתי מהגעגע עליה כל השנה בימי נעורי? מה לי עתה פורים? הנקמתנו בהמן ובניו ובצוררי היהודים הכתובה במגלה? אנחנו שפחים באבדן המן ובניו והם שפחים ביוצאים בעקבותם, ולועגים לנו. מה השמחה הזאת לנו? כמה המנים איכא בשוקא בזמננו! הנשמה בהצלחת מעשי מרדכי? אמנם משמח הדבר, שמרדכי לא כרע ולא השתחוה לפריץ, במה ענג שבעתי בילדותי בקראי שנמלא המן חימה: יתרגו הכסיל הגאה הזה, המדמה שהכל צריבים להשתחוות לו, מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה! אבל איה היום מרדכי היהודי, המתפאר ביהדותו לפני השרים? עמנו לא כרע לזרים ולא נאות להשמע בגוים ויאמר בפוספי, כי הוא רוצה להיות עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב — וימלא גדול דורנו חמה ויתפוש באומנות המן לאמר: "ישנו עם אחד ספור ומפרד בין העמים ולמלך אין שוה להניחם ברשות עצמם". הנשמה בקריאת "זכור את אשר עשה לך עמלק" ובקריאת "ימח שמו וזכרו!"? זה מזכירני מעשה שהיה, שהיתה חבורה יושבת ועוסקת בסעודת מצוה ומרבה בשתיה עד שיצאו המסכים מן הכלים ויהי הרעש חזק מאד ושנת השכנים נגולה. ובאשר לא היה נקץ להוללות ולצעקות נבנם שכן אחר בעל מלאכה עז

למשלוח מנות, המסתקים, הסעודה והענג הרוחני, שהרגשתי בקדושת היום עצמה — זה היה יום שכלו טוב. רק עצב אחד התערב בכוס הענוג: מדוע לא קבעו חכמים פורים לשמונה ימים, כמו פסח וחנכה? מדוע הסתפקו בחג נעים כזה ביום אחד? מד לי "שושן פורים"? לא כלום! בחוה"מ של פסח או של סבות אני שמח עיד בתקוה, שיבא אחרי יו"ט אחרון, אבל בשושן פורים כבר ערבה שמחתי: למחר אני קרוא לשוב אל בור הברזל... אך על יגוני זה הבלגתי בזכרי, כי חג הפסח ממשמש לבא ואז חרות גמורה לשלשה שבועות. מפני הזמן הקצר שבין פורים לפסח לא יראתי הרבה, כמו שאין אני ירא עוד מפני השלג והבוץ שאחרי הפורים. עוד מעט, עוד ימים אחדים ושמש צרקה תופיע וכל התנכלות החרף העז לא תצליח נגדה. ובכן אורה ושמחה וששון ויקר! יוסם ויליה עד חצות לא היה לנו רק ענין אחד לענות בו: "מסכת פורים", שהיתה שגורה בפינו כ"אשרי". למוד קריאת המגלה לכל פרטיה וקדוקיה, שלא לקרוא "באמרם" תחת "באמרם" ולמוד שירים לפורים, לשורר בשעה שאין יודעים בין ארור המן לברוך מרדכי, היו נוחים לנו מלמודי כל השנה. ובהגיע היום הזה, שהכל יושבים ונהנים מהשתיה כדת ככתוב במגלה, מי דמה לי ומי שוה לי! זאת היתה השמחה פורים. והיום, אחרי שלשים שנה, בהגיע תור הפורים הנני יושב וחושב לפעמים: האין מעות בחשבון

ענינים מדינים

תקון חוק הבחירות באוסטריא. על השנוי בסדרי הממלכה כבר נשפך דם נקים, הרוהנים העשוקים והרצועים בכל העמים באוסטריא, מקהילים אספה, לערער על העול הנעשה להם ולמרות התר האספה, וחפש הדבור באוסטריא נועלים הפקידים לפעמים אספותיהם. בניזויוב הפיצה הרשות אספה כזאת כלי מעם מספיק, וכאשר לא אבו להפרד תפשו השוטרים רבים מהם ואשה אחת בלאדוקי בקשה להציל את בנה ויורו אנשי צבא עליהם, שני אנשים נפלו חללים, "אחרים נפצעו פצועים קשים ועשרה נתפשו ויושמו במשמר וכיניהם הכמר. גם ראש האוניוורזיטה הלבוכית אסר אספת סטודנטים רותנים בטעם בלתי מספיק וזה העיר קצף גדול בין הרוהנים וישברו חלונות בבית הלמוד, ומהומות ומהלמות היו שם עד שנמגרה לע"ע האוניוורזיטה. כמועצת הממלכה הכניטו הרוהנים והסוציאליים, "הצעות נחוצות" על זה וראשינסקי הגיד למפלגה השלטת בגליציה את עוונותיהם בפניהם, אמת מרה גלה, דברים בוטים כמדקרות חרב הטיח נגדם ולא היה בידם מה לענות. בתור מענה על העריצות חדלו האכרים הרוהנים במחוזות אחרים כגליציה המזרחית לעבוד עבודה אצל הפולנים בעלי האחוזות. ביום ר' שבוע זה התחיל הפרלמנט לדון כדבר תקון סדר הבחירות. דוכרים רבים ישאו מברותיהם בטרם תמסר הצעת הממשלה אל הועד המיוחד. עתה יודע כבר, כי קבלת עקר ההצעה ע"י שני שלישי הצירים כטוחה, כי גם הפולנים, העצומים בכל מהננדי ההצעה, החליטו להסכים לעקר השנוי. הם דורשים רק להרבות את צירי גליציה עד יותר ממאה והממשלה קצבה לה ע"ח צירים. ולפרטי השניים אין ררושים עוד שני שלישי הצירים, כי די כרוב פשוט ואם רק יתקרכו המפלגות הגדולות, האשכנזים והטשכים, לעשות פשר ביניהם, יתקבלו כל פרטי החוק. בכל אופן יערכו עוד חדשים אחדים עד שתהיה ההצעה לחוק.

המבוכה באונגריא. שנויים רבי הערך נעשו באונגריא, שיש לחשבם לראשית הקץ של השתובבות מפלגות הרוב המאוחדות. אחרים מגדולי המפלגות האלה ומנהליהם נלאו לעמד במלחמה תדירית עם המלך, בהוכחם, שלא הכיאו המלחמה לירי הנצחון הנרצה של קנאי המאדיארים, הם רוצים בשלום. הכארון באנפי, ראש המפלגה החדשה, הכארון קאאס

וד"ר קארל עמוועש יצאו מתוך אגודת המפלגות, האגודה התחילה להתפורר והממשלה הולכת ומתחזקת. שלשה מניסטרים חדשים התמנו: פראנץ הענגעדוש הוקם למניסטרי הפיננץ, יוליוס טוסט למניסטרי הדהות והחנוך ובלע פאפ למניסטרי על צבא הארץ. הממשלה תקבל הלואה, לצאת מלחץ הכסף, שבא לה ממאון העם לשלם את המסים כלי הסכמת הפרלמנט.

המצב ברוסיא. הצאר פרסס מאניפסט חדש על אדות הדומה ומועצת הממלכה. הרשות תהיה ביד הדומה (הבית הרחוק של בחירי העם) ליצור חקים חדשים ולהוכיח את המניסטרי אם ימצאו בהם עולה ובן גם למועצת הממלכה (חציה נמנה מאת הקיסר וחציה יבחרו מועצת הדת, הכרזאות, הוצילים והאוניברזיטאות). החקים יאשו מאת הקיסר. בחירי הדומה ומועצת הממלכה פטורים מענש ולא יעמדו לפני השופטים רק כרשות הכתים. — ורוח המרידה עוד לא שקטה. בפטרבורג נגדה קשר. בבית רוקח אחר נמצא אוצר כלי מפיץ; בווארשא נהרג משניח על בתי הספר; בלודו נהרג פקיד הפוליציא. הכמרג אפון, ראש הפועלים הידוע מן הזכח הונרא בחדש יאנואר בשנה שעברה, נמצא בפטרבורג, עוונו נרצה והוא מאסף אספות של פועלים לטובת הממשלה. הוא דורש שיעמדוהו לדון, כי הסוציאליים חושדים בו, כי קבל ל' אלף רובל מאת הממשלה בשכיל הפועלים וישלח יד בהם. פועל אחר, שנחשד גם הוא שלח יד בנפשו באספה.

האספה באנגציראם. זה שבועית אחרים יושבים צירי כל הממלכות הנרולות כאנגציראם, להועץ ע"ד פשר בענין מארוקו ועוד לא באו לידי גמר. צרפת מסכימה כי בעניני מסחר תהיה זכות אחת לכל הממלכות, רק הזכות להקים שוטרים, לשמור את השלום בארץ, דורשת היא לעצמה ואשכנז, היראה פן תפול כל שלטון הארץ ליד צרפת, ממאנת להסכים לזה והיא דורשת שהפוליציא תהיה צרפתית וספרדית תחת יד מצביא ממלכה שושית. אוסטריא משתדלת לעשות שלום בין אשכנז וצרפת וגם מלך אנגליא, שהיה כשבוע הזה בפארזו ויבקר את הנשיא החרש, הנטיח יזרתו, להביא לידי פשר, אך אין תקוה רבה.

הנביא המחמדי החדש באפריקה. סער עצום מתחולל על הצרפתים ועל האנגלים המושלים באפריקה הפנימית. כמוציא שיערה מחלב כן הצליחו מתי מעט מחיל אנגליא ומחיל צרפת לכבוש את כל הארצות, אשר בסודאן המזרחית והמערבית, אשר בה ממלכות רבות של מחמדים, שאינן כדאות לרושמי מפות אפריקה, לחשבן בין ממלכות הכל. כממלכת הצמחים כחרף

כן ישנו העמים השהורים ההם את שנתם וישאו ויסבלו כל אשר הביאו עליהם הנכרים הלכנים מ"תרכות" אירופה. נדכאו, נכנעו, נכבשו ויהיו כרחל לפני גזויה נאלמה. ושרי הצבא האנגלים והצרפתים רמו, כי אין דבר נקל בעולם מאשר ללכוד את הארצות הרחכות ההן ולהגדיל כוה את כבוד ארץ מולדתם. פתאם — מהפכה. הגרמדים הקיצו, הרחלים נהפכו לככאים, רפי הידים — לגבורים אמיצים, המתיצבים לפני אויב זר כחרף נפש ושואלים כקול נגיד ומצוה: מה לך פה? ! ומעט פקירי הצבא האירופים נכהלים, כזאת לא פללו לשמוע מפי יושבי הארץ, אשר אמרו עליהם, כי אין להם בעולמם רק תפלות ומבילות. כסער המדבר התעוררה פתאם עברת העם הזה וממאטא בממאטא השמד את כל זר הנמצא בקרכו. עתון אנגלי מבאר את החזיון הזה כך: לפני מאה שנה נכא אכי משפחת המלכים פולאני, כי אחרי אשר ישבו בניו על כסאו דורות אחרים, ילכדו זרים את מלכותם וימשלו בארץ חמש שנים. נבואתו הראשונה החקימה, ועתה, כאשר תמו חמש שנים קם כל העם לפרוק מעליו עול הזרים ונביא קם להם מזרע המלוכה להצילם. עד כה שתקו, כי החזיקו את לכירת האירופים לגזרה מן השמים ועתה תשמש להם אמנתם החזקה, לתת בלכם עוז עצום למעלה מכח אנוש ומלחמות כברות נכונות לצבא אנגליא וצרפת.

על המצפה

המן הפרסי והמן התרבותי.

וכוח היה בימים האחרונים בין חכמים בעתונים לועזים, אם הביאה התרבות החדשה טובה לאנושות או רעה. שאלה נפלאה היא זו. התרבות, הקולטורה, ההתקדמות, ההשכלה, התפתחות המדעים, ההמצאות החדשות, שעשו את האדם לא רק מושל ככל בעלי החיים, כי-אם גם באיהני הטבע ישלח ידו, לשנות מעשי בראשית וכל זה מעט בעיניו ויהן לבו כלב אלקים, להתפאר, כי עוד מעט ויכרא גם כעלי חיים. האפשר להעלות על הרעה, כי כל התרבות העשירה הזאת הביאה רעה על האדם? וככל זאת ישנם חכמים עומדים כראש עולם המחשבה, המחליטים, כי אמנם הביאה ההשכלה רעה על האדם ומימות רוסא עד טולסטאיי לא חדלו דורשי אמת לדרוש שיבה אל הטבע. מנקודת-מצב שונות משתוקקים חכמים שונים

והעתון הזה מתחלק בין העם לאלפים וכל רואה תכנו יתפלץ, שעריו תוקפנה כמשמרות, יתפלא וישתומם על אשר עד כה לא קמו עלינו שכנינו להצמיתנו. אכן, הנסים שבמגלת אסתר מתחדשים ככל יום. הנצהל למראה ה"רב של פורים"? הן רכני-פורים יש לנו עתה בכל השנה ודרשויהם דומות לדרשות רבני פורים. לפני שנה דרש איזה רב ב"שבת זכור" מענינא דיומא על "אשה כי תזרע וילדה זכר" ומענין לענין בא דדרוש במגלת אסתר, להכיאו ראייה, כי אסור להיות "ציוניסט" ועוד יותר לנקבה "ציוניסט-קע", בי טומאת נקבה כפולה, ככתוב כפרשת תזרע. וכמגלה כתוב פסיק אחד "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה" בלשון הוה וכתוב אחר "בן צוה עליה מרדכי אשר לא תגיר" בלשון עתיד, כי באו בן עתה אסור להודות בלאומות ישראל וטוב לעבוד לדגל האדום ולעגל הזהב מלהתערב עם הציונים. שפתים ישק דורש כזה! היש צרך היום כרב מיוחד לפורים? לפני חדשים אחדים דרש פה הרב מ"פרשת דרכים" לאמר: אם החרש תחריש הרבנות לעת כזאת, רוח והצלה יעמד ליהודים ממקום אחר, מסטרא אחרא, כלומר מן הציונים ואת הרבנות וביה איכך האכדי, כי יחדלו כבוד הרבנות והשפעתם. היכול יכלו רבני-פורים ממש לדרוש דרשות של פורים כאלה? ומה פורים זה לנו היום? הגידו לי רבותי מה פורים?

וחזורים ונותנים בכל עת ובכל ובכל מקום מפני "מה יאמרו הכריות"? האין שניהם מתחפשים? הנגיל בקימנו מצות צדקה בפורים, בפתחנו ידנו לכל הפושט יד? הן אלה משכימים לפתחינו בכל יום ובכל עת ובכל שעה. לא יחדל אכיון מהסתופף על מפתננו אף רגע כיום ובכל עת אתה צריך לעמד לחלק נדבות כאבותינו כפורים. המצוה הזאת אינה בזמן הזה מ"ע שהזמן גרמא. הנעלוו כשבתנו מעבודה שעות אחרות כפורים? הן גם זאת אינה חיוון בלתי נפרץ; בכל יום אינך בטוח, כי לא יבאו הפועלים דורשי "החרות" כיום ד' פשוט, להכריחך לסגור פתח חנותך ולשכות מכל עבודה, ויום כ"ח נוכמכר יוכיח. הנתענג כמשלוח מנות? גם זה לא יחסר לנו כל ימי השנה. בכוא ימי בחירות או מנוי רב ודין ושו"ב יחלקו מנות כקרכנו לדרוש ולאשר איננו דורש. וכמה יודע איפא, כי פורים הוא? הנשתעשע בקריאת המגלה? הן זאת לא תעשה עלינו רושם כל כך, כי כבר הרגלנו במגלות ובמכתבים חוזרים להשמיד ולהרוג ולאבד. וגם הרגלנו כבר בנסים הנעשים לנו, כי לא יעשו דברי שונאינו פרי במדה שהם רוצים. הנה פה בעירי יוצא עתון "שבועי", פאָסטעמפ" (התקדמות) שמו, מלא חמת פתנים ועלילות שקר עלינו והסתות להשמידנו ולהכרית זכרנו והממשלה רואה ומחשה.

המה רועשים, ככשיל וכלפות יהלומו ואתה יושב ושוחק, בדעתך, כי רק מצות אנשים מלמדה היא ובזה לא ינצחוך. הנשחק על המתחפשים, השמים מסוה על פניהם ולוכשים אדרות נכרים למען כחש? הלא אלה ישנם לנו כל השנה. זה מתחפש למאדיארי עד לכלי הכיר אותו, זה לגרמני, זה לטשכי, זה לפולני וזה לאנגלי; החסרי משתגעים כאלה אנו? ולא רק לנכרים יתחפשו בני עמנו, כי גם לחררים ולחסידים יתחפשו. ישנם אנשים, שאין דבר חסר בלכם יותר מיראה שמים וכל זהירותם במנהגי ישראל היא רק מפני "מה יאמרו הכריות" ולולא זאת לא היו פושטים מלפים להתראות ככשרים ובסתר הם עושים מה שרובם חפץ ומעשים היו, שאנשים כאלה החרטו אחד מחבריהם, שלא התנהג כמנהגם, כלומר שלא יכול להתחפש כראוי. ופלוני ופלוני, שהשביעו נפשם בחכמות חיצוניות יותר מכפי צרך בעה"כ רגיל, מתנגרים כמועצות הקהל ליסוד ב"ם עברים אי תלמוד תורה כללי, למען ילמדו גם בני עניים מעט, מבלי שיצטרכו לבקר ב"ם של נברים. וזה מפני מה? מפני שבאי-כח העם מכרחים להתחפש כסלית שכלה תכלה, להתהדר לפני הכריות. אלה העשירים כבוא אליהם איש על אדות איזה נדבה, והם מתאוננים בנהוג, על רוע מסחרם ועל אשר נלחצים המה לפור כסף תמיד ככפורים, ואלה הבינונים שבאמת מצבם לא ירשה למו לתת ובכ"ו הם נותנים

קריאקא. שמואל הכהן שפירא.

בפקודות גלויות חתומות בטבעת המלך ומחשבתו הופרה; פקודות סתר ושבירת עדי שקר וכפיה הממשלה בתחבולות און והכרתת כל מחיה ליהודים בחקים סוציאליים, את אלה לא ידע ראש ממשלת פרס, על כן גשא עוננו. וצוררי ישראל הערומים בזמן הזה יצליחו להפק זממם, וינובון בשיכה טובה וינחלו בכור וישמחו בנצחונם וגם פורים חדש איננו.

ובכל זאת נבטת, כי עוד ירמוס ישראל על על קברי משנאיו ועוד יקרא את מגלת פדות נפשו כחג שמח ומכרח כחג הפורים הזה ובכחשון הזה בנצח ישראל נחוג גם היום בשנה הנוראה הרס"ו את חג הפורים בשמחה ובחרוה.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. הרב הגאון ר' אריה ליבוש הורוויץ האב"ד בסמינסלאו מבקש ממנו לפרסם הדברים האלה: בהוך הרבנים, שהביעו רצונם לקבל עליהם את משרת הרבנות בקראקא, נמנה גם שמו שלא בידעיתו. הרב הגאון הנ"ל מודיע בזה, כי מעולם לא השהדל בדבר הרבנות בקראקא ולא הודיע שהוא רוצה בה וגם להכא לא ישתדל ולא ימנה כין הקנדידטים ולא יעלה על לבו לקבל משרת הרבנות בקראקא.

קראקא. (נפוץ ראש). ביום ד' שבוע זה היתה ישיבת הועד ע"ד שלוח עמיגרנטים רוסים לארגנטינה. בראש יושב דוקטור אחד (אמרו לו, כי איזא-לעוויץ שמו), אשר כא מוויץ, לבקר את מעשי-הועד בקראקא. עמיגרנטים רבים נאספו לבקש עזר. ביניהם היו רבים היושבים כבר פה שלשה וגם ארכעה שכועות. והפרוטות האחרונות כלו מכיסם, כי אע"פ שנותנים להם איוו צ"ל ליום (8—10) לא יספיקו אף לצרכיהם היותר נחוצים. בתחלה רשמו לשלוח את אלה, אשר ישלמו חלק ההוצאות (10 או 15 גולדן), כי כן החליט לעשות הקומיטה בקראקא. בשעה השנית בצהרים הפסיק הד"ר את הישיבה ויודיע, כי יותר איננו יכול לשבת פה וכי אלה שאינם יכולים לשלם אף חלק מן ההוצאות לא ישלחו. כאשר שמעו זאת אלה אשר הדבר נוגע עד נפשם התאספו יחד, להתחנן לפניו, כי יבטל את רוע הגזרה. כאשר ראוהו יוצא נהרו כלם אליו. הד"ר נבהל מאד, כנראה, ויקרא: פוליציה! ויבאו השוטרים ויפזרו את המון העניים הסובכים את הד"ר ויגרשוהו. אך אחדים מהם, אשר אין להם כבר אף פרומה אחת והיושבים פה זמן כביר מאד — שבו לבקשו מבלי שים לב לנערת השוטרים. ויוציאו השוטרים את תרבותיהם מתעסם ויחלו להכות בלי חמלה את הנשארים. את גלגלת האחד נפצו לרסיסים ויצא גם המת, נהר דם זב מראשו. יחיו בסכנה גדולה והוא בעל אשה וחמשה בנים, אשר היו גם המה עמו. את השני פצעו בצוארו והנשארים הבו גם המה, אך לא נפצעו. את שני הנפצעים הובילו אל בית החולים. המקרה הזה עשה רשם גדול על רבים מאנשי קראקא ויודיעו עליו בתגרמות לרוסיא ואמריקה ולוויין. ובכך, את פלטה חללי רוסיא האבלנה חרבות שוטרי אוסטריא, למען שחרר את נדיבי-העם מצעקת הדלים. — עוד נפוץ ראש אחד לא יצא לפעל מפני שלא היה המנפץ בביתו. ברחוב שיראקא נומר 13 גדה חיה אפעלבוים, המשברת ממות לעמיגרנטים במעוניה ללין שם. לפני-חדש שכרה שם אשה יהודית מגולי רוסיא, רובאנוב שמה, אשר הושבה לרפא את עיניה, עם ילד, ממה. ככלות החדש שכרה האשה כמה במעון אחר, כי האשה אפעלבוים רעה ותיציק לה מאד. כאשר שבה הנודדת לקחת את חפציה, התנפלה עליה חיה ושכנתה וכניהם ויבנה כאנדופיהם ובמקלותיהם ויאמרו, כי ננכה את הסדון, אשר שכבה עליו, כי לא חפצה חיה להוציא את המרף מפיה. ורק כאשר בא האינספקטור השיבו לה בחרפה את חפציה וגם את הגנבה לא הזכירו עוד. האינספקטור ערך פרטי-בל, וחמשה עדים חתמו עליו, והם עדי-דיאה. כי הכתה חיה את דובאנוב. כבוא הכעל, שלמה, לביתה, הלל את אשתו חיה על מעשיה, ויאמר, כי אלו היה בכיתו היה מנפץ את ראשה. — כמאה עמיגרנטים אנשים. נשים ומף הנשלחים ע"י הקומיטה לארגנטינה צוו ביום ד' לחבות בכית-הנתיבות עד השעה השתיים-עשרה ואז ישלחם, אך עברה השעה הזאת וגם כל הלילה עבר והם ישלחו רק בשעה השנית ביום ה'. כל כך למה? — אשה אחת, אשר הושבה עם ילדה מן האניה „לרפא העינים", לנה כרחוב טמש, אצל אחד הבתים, כי לא השיגה ידה

החקים הכתובים ומפני המנהגים המוסכמים אין לשרים עדינים ללכלך ידיהם בדם והלב משתוקק בכל זאת לבער אחרי הזר המאוס והשנוא וכיחוד בזמן שיגבה לב הזר הזה, לפתוח פה ולהעזי מצח. לדרוש משפט אדם ולשכות בו היא זר שנוא שקצה בו נפש העם. מה הם עושים? בזמן הקולטורה הגבוהה והשכל המחודד ישנן עצות לזה, לכבם את האדרת ולבלתי הרמיבו. ישלחו פקודות סתר ע"י איווה בוגדנוכמיש, הפקודות אינן חתימות אמנם בטבעת המלך ואינן מפרסמות בעתון של הממשלה, אבל הציר הנאמן הזה הוא איש תרבותי, הוא מכין רוים ורמזים ובסתר יפרסמו הגזרות בשם המלך ובשם אלקים והעם קם פתאם לפתע, לעשות כלה ביהודים ביום ששמחו על מתן חקי חרות, שדמו שעתה בא הקץ לתלאותיהם כנות אלפי שנים. והמשכילים הלבירים, דורשי החרות והצדק, אינם משתתפים הלילה בהפרת החקים הכתובים, אבל הם מביטים ושותקים ושומחים לאיד בסתר, לא חיו בגלוי. והחוק, האומר לא הרצח, לא תגנב, נשאר חיק, הרוצחים, שרצחו בפקודה מגבוה, שגזלו ושגנבו בעזרת שומרי החקים — החוטאים האלה נתבעים לדין, לקים מה שנאמר בספר חקי המרינה, בעוד שמוציאי פקודת הסתר והפקירים והצבא, שעזרו על ידי הרוצחים, נקיים, כי החוק הוא רבר שאין בו רוח חיים ואינו יכול לעמד ולהעד, כי לא הרוצחים והגנבים המה החיובים, כי-אם הגבוהים מעל גבוהים, שצוו כן בשם המלך.

בארץ אחרת, שהשנאה אינה חלשה מאומה מאשר שם בארץ איוואן האכזרי, אבל התרבות עומדת שם במעלה נכונה מאשר שם, לא יוכלו אנשים הגונים ומעוננים לשלוח גם פקודות סתר כאלה, אין לפי כבודם אף ללכלך את ארצם בדם, ולעמת זה שכלם התפתח יותר מאשר שם, על כן יש להם גם תחבולות מחוכמות יותר: להרוג ולהשמיד ולאבד באופן שלא יצא כל דם. מה הם עושים? שוכרים עדי שקר, להעיד על יהודים, כי הרגו שתי נוצריות, להוציא רמז לפסת, משפיעים על השיפטים ועל העדים, לדחות את שכלם האנושי מפני רגש השנאה, מעלילים עלילה על המניסמר למשפטים, כי לקח שחד מידי היהודים, באופן שהוא מכרח להסכים בעל ברחו למשפט מות בלי עדים ומופת. והשופטים מוציאים משפטם לחיבה וביה"ד הגדול מאשר את המשפט ואין עוד עצה להפר עצת רשעים, הכל כל כך מחוכם עד שאין תחבולה לצאת מן הפח, כי הכל נעשה ע"פ החוק הכתוב, אף אם לא ע"פ רגש הצדק שבלב, ע"פ תורת המוסר. וכדברי הימים נשאר כהוב לדור דורים, כי בשנה פלונית ביום פלוני נחרץ משפט יהודי פלוני בעיר פלונית, כי הרג נערות נוצריות בעזרת רבנים ושוחטים, להשתמש בדמן בפסת, כי הרצח נעשה לפני הפסת. ומן המשפט הזה נזונים צוררי ישראל כמה שנים, להוביח לעם כמה גדולה הסכנה הנשקפה לו מן היהודים וכמה גדולה הנחוצות לבערם מן הארץ ועל יסוד ההוכחה הזאת מכרחים צירי העם במועצת הממלכה לעשות רצון בוחריהם וליצור חקים מחובכים, להכרית ליהודים כל מחיה, לגזול לחמם מפיהם בגזרות ערוכות לא ח"ו נגד היהודים, כי הלא „חוק אחד ומשפט אחד לבל" כתוב מפורש בספר החקים, ובהם ערוכים המצב הסוציאלי של כל האזרחים, והחקים ערוכים באופן ערום כל כך עד שהתדלדלות היהודים בטוחה ועקדי חקי הממלכה לא הופרו. כי אחר, שאין אדם חי בלי לחם ואין עני בזמן הזה תופש מקום חשוב בחברת האדם, הרי ערמתם עומדת להם לבער אחרי היהודים. זהו פרי התרבות החדשה ובטול תורת המוסר ואהבת האמת של הקדמונים.

בכל דור ודור מוצאים שונאינו, כי עצת הקודמים להם היתה נכערה, על כן לא הצליחו ללכות את ישראל והם ממצויים תחבולות אחרות לפי מצבם הרוחני ולפי תרבות בני דורם. על זה ממליץ המדרש (מדרש אסתר סוף פרשה ז'): פרעה אמר שומה היה עשו וכו', המן אמר שומה היה פרעה וכו'. מי יגלה עפר מעיניך המן! תלמידך בדורנו אומרים „שומה היה המן", הוא לא הכין ערמה ויגל כל מהשכתו

אל המכע הפשוטה. קצה נפשם בהגברת התרבות החדשה, לזרה היו להם כל נצחונותיה, העקר חסר: תורת החיים, לדעת איך לחיות. החכמה האחת, אשר עלו בה הדורות הקידמים למדרגה גבוהה, הדעת, אינו הדרך, שילך בה האדם לטוב לו ולכל האנושות ולכל היצורים, את הדעת הזאת השליכו בני האדם בימי הקולטורה הגבוהה אחרי גום. בהפרס חקי הרת בעטו גם בכללי המוסר שבהם, ההליכה בשרירות לב השהרכבה בין משכילי כל עם ועם ובכל השרדות העליונות. ואחרי שהמה הנם בכל הארצות הנאורות מנהיגי המדינות, מחוקקי החקים ומושלים על כל העולם, על כן התנהג כל התכל בזמן הזה בלי יסוד מוסרי, בלי אהבת האמת, בלי חמלה אמיתית, בלי ראת הנולד, בלי שימת לב ממשית אל הכלל וממילא בלי צדק ומישרים. כל שמירת הצדק בזמן הזה מצמצמת כשמירת החוק הכתוב ודבר שאינו בפירוש שחור על גבי לבן אינו בכלל צדק. פלוני גונב ככר לחם שוה ג' פרומה, מפני שאין לו כמה לשכר רעבונו, תיסרהו הנהגת המדינה על רשעתו ופלוני גורם נזק למיליוני בני אדם, לכל האנושות, יתרומם ויתהלל וינחל עשר וכבוד ושלשון, כי אין סעיף בחקי המדינה, שיעשהו לחוטא. הקדמונים לא היו כן, הם לא השגיתו כל כך על האותיות הכתובות, כי-אם יותר על מעמי החקים, על היסוד המוסרי שבלב, שעליו הם בנויים. הקדמונים סחבו גם מלך מעל כסא מלכותו ויוציאוהו להרג, אם נוכחו, כי הוא מביא נזק לצבור. בממלכה מזרחית בזמן הזה, שלא התברכה עוד בתרבות גבוהה, דן העם הוראת יעה כזאת לפני ג' שנים ולא הודו לו „חכמים", כי בחקים הכתובים אין דין מפורש, כי מלך הלוחץ בל עמו ומיסרם חנם יסורים קשים ממות הוא חיב מיתה. הקדמונים הרימו גם אביון חובק אשפתות וישיבוהו על כסא מלכים, אם ראו בו ברכה לעם, והיום גם כן מלך, אם לא היתה גם אמו בת מלכים פסול למלוכה. הקדמונים לא היו מסובלים בנמוסים כל כך ויביעו בפיהם מה שהרגיש לבם. על כן היו רדיקלים.

מה לדברים האלה ולפורים? יש ויש. השנאה לישראל היא עולמית, היא דבר טבעי, אינה לא דתית ולא כלכלית ולא גזעית, כי-אם הכל ביחד. בטבע האדם מונחת דחיה לזר, שאין דרכיו וחיוו דומים לשלו — אם אין הזר הזה תקיף וברוך עד שהכל יתאוו להרבק בו למרות שנוייו. ובהיות היהודים נבדלים מן העמים בכמה בחינות ומצבם שפל ובווי, הכל האבים לרחקו ולתלות בו כל תקלה וגגע ופגע, כי שנאה תעורר מדנים. בימי קדם היתה השנאה הזאת מתגלה על כל פנים באופן פשוט ונראה בלי חנופה ותרמית. צוררי היהודים בימי המן שנאו את היהודים ויאמרו בגלוי להשמידם והמן הצליח להמות לב מלכו לחתום על חוק להרוג ולאבד את כל היהודים. זוהי גזרה דעה הרבה מגזרות פלהבה ובוגדנוכמיש ומעצת שניידר, אבל היא פוליטיקה גלויה, היהודים ידעו היכן הם ועם מי יש להם דין ודברים. למחלה ידועה וגלויה יש על פי רוב גם הרופה ותרופה היתה באמת לגזרת המן. מרדכי ואסתר הצליחו להוכיח למלך את הנזק, שבקש המן לגדום למלכות בגזרתו ואחרי שהכיר המלך דברי אמת לא חם על ראש ממשלתו, לא חם גם על כבוד מלכותו, שבכד הוציא חק חתום בחותמו באופן שאין להשיב. החוק הכתוב כאין היה לעמת המוסר הטוב ואהבת האמת של הקדמונים. והיחיד יהי גם ראש הממשלה, יהי גם נושא טבעת המלך, יהי גם חביב לכל העם, נדון למיתה, אם חטא נגד הצבור. שנואים היו היהודים גם אז כמו היום, אבל אחרי שהצדק אתם הושם לב גם לצדק נקמתם והיהודים יכלו בגזרת המלך לעשות נקמה בשונאיהם, ומרדכי היהודי שנוא נפש המן הושם לראש הממשלה. הצדק והאמת קודמים לכל, כי הם המה הסבה הראשונה לבל חוק ויסוד כל כסא ממלכה, „בצדק יבון כסא", זה היה כלל גדול לקדמונים. והיום? השנאה העצומה קימת כמאז, הכל תאבים לבעד אחרי היהודים. הכל — לרבות את האלמנטים הליברלים שבעמים. אבל מפני הנמוס, מפני

השלם בבית מלון. היא בקשה בבתים רבים לאספה ללון, אך לא חפצו. אשר גאלדברג.

מכתב מרוסיה

ווארשא. כל מה שהשיגו דורשי החרות עד כה היה לאפס, הכל כבר נשכח ברוסיה כשבע שני השבע במצרים, כאשר באו ימי הרעב, הכל חוזר לאחור, לימי פלהבה ופובידונוסצב והקיפות שרי הפלכים ונזורהיהם החליפו כח והאדם ירא לפתוח פה. אולי הימים הבאים ילמדנו במה נכרה כל כך הנסיגה לאחור. לעת עתה אין מגיד ואין מכאר. השנוי בא לפתע פתאם, בדם היהודים לתוה את דרכו כראשית חדש חשון ועד היום הזה לא פסקה שפיכת דמים. הולך הוא השלטון מחיל אל חיל ומורה אימה וממאמץ ברוח בער ובאבריות, שלא נשמע כמות, את כל מי שהעזו בימי הנועת החרות להרים ראשו מעפר הארץ. הפקיד והקצין מושלים בכל, אין לפנייהם כל חוק, כל נבול, כל צדק וחנינה. כל פקיד מושל במקומו כאות גפשו ולפי שטה אחרת ויזה יקראו בעלי הריאקציה "שלטון היחיד", שהם משתוקקים כל כך להחזיק בו לעולם ועד. הממשלה מצטרקת על מעשיה אלה, כי קדם כל נחיצ' להשקיע את המרירה כטרם יתקיימו כל ההבטחות הטובות, שהכטיח המאניפסט מיום 30 אקטובר. והקיס' הגיד זה עתה לציון מפלגת שלטון היחיד, כי את דבריו המאניפסט לא ישיב אחור ואת כל דבריו יקום. הלא! לעת עתה הכל נהוג כמקדם. טמוסקוא הוסיפו לגרש יהודים עשירים בעלי הגילדא הראשונה, שיש להם הזכות לשכח בכל רחבי רוסיה אף לפי החקים הקשים של ימי אינגאטיב. הרב מניקולאיב ד"ר ווילנסקי נתפש בלי כל עון ובלי חקירה ידרישה ע"י הארמיניטריצ'א, ששלחה אותו כמורד במלכות לסיביר. כל חטאו היה שמסר נפשו להושיע את השרודים ויאסוף כסף ויעזר כפי יכולתו לכל רעב וערומ. בכאז אל הנציב לבקש ממנו, שיפטרם לפי שעה ממשרתו, כי אשתו היושבת בחוץ לארץ חולה, הגיד לו הנציב, כי הפוש הוא ומיד שלח לבדוק בכיתו ואף שלא נמצא שם כל מאימה שלחהו בלי כל דין וטענה ומענה עם האסורים לסיביר. כן נעשה גם לגדיב הגדול ד"ר קאנינספלד משם. — כאספת בעלי האחוות הגיולות החלט לדרוש לקחת מיד היהודים את הזכות להשתתף בבחירות הדומא ולאסור לבניהם את הלמוד בכתי-ספר כלליים, ולהת להם רשות ליסד לעצמם כל"ם מיוחדים. — מועצת העיר קישינב, שלחה בקשה אל הממשלה בעצת קרושיואן כי יבחרו היהודים באי-בחם לברם אל הדומא ולא עם הרוסים ביחד. הממשלה ענתה לה, כי לא תוכל לעשות כן אחרי שלא הכדילה כיון העמים בחוק סדרי הבחירות ואין להוציא עם אחד מן הכלל. — הפחד מפני הפרעות לא חדלו, ביקאטינוסלב ובקישניב ובקוב מפחדים היהודים מפני פוגרום חדש. ככל יום ויום יוצאים מליבאו ספינות מלאות גולים יהודים, רובם בעלי מלאכות, לאמריקה ולקנדה הם הולכים. אלפי בתי אבות ינלו בכל יום. — בשבוע שעבר היו בקוב ובווליא אספות מורשי הציונים, שהחליטו לשנות את סדר העבודה והתעמולה, לעסוק כישוב א"י, לכונן שם עבודה ארמה וחדשת, לשוב להוציא שם את "השלוח", אם אפשר יהיה, ולהקהיל אספת ציונים כללית בימי האביב באודסה. — מקרי שוד ונזל יקרו בכל עיר ועיר, כתחלה עשו כן האנרחים ועתה גם החולינגים. הם נכנסים למי שהוא ודורשים כסף ואקדחים בידים. על פי דוב ישיגו מבקשם ורק במקרים כודריב יפלו בירי השוטרים. — בקוב היה בשבוע שעבר אספת צירי הארציים וביניהם גדולי המפלגה ברוסיה, פרופסור מנדלשטאם ועורך הדין יאסינובסקי מווארשא, שם החלט, כי עקר תכלית המפלגה הוא להשיג ארץ מיוחדת לעם היהודי ורשות לכל חבר המפלגה להתחבר כפי חפצו גם למפלגות המדיניות הלוחמות בעד החרות ברוסיה. יאסינובסקי פתח את האספה בהודעה, כי רוצה הוא להודיע את הנאספים דברי וננביל, כי אפשר מאד, כי בעוד איוו חרשים התן אנגליא ארץ מיוחדת ליהודים, בסוף החלט להוציא עתון ורנוני יומי בקוב מיוחד לארציים. — ה"ווסחור" הרוסי מודיע, כי ראש הממשלה נדאף וויטה, מכין דפוטצ'א של יהודים אל הקיסר. אפשר, כי דפוטצ'א כזאת טובה היא, כי הקיסר לא שמע בכל ימי המהומות רק דיע על היהודים, טוב שישמע פעם מפי היהודים, כי "לא בצעקתה הכאה אליו עשו כל היהודים". אך איך יוכלו יהודים להיות בלי שרת בידי וויטה אשר רק לטובתו הוא מתכוון, להראות בערמה לאדירי הכסף היהודים בחוץ לארץ, כי לבו טוב ליהודים, כי למלוח חדשה הוא צריך. הלא וויטה זה הגיד זה עתה לצירי אבדים שהתיצבו לפניו, בי הוא יציל את הקיסר מידי היהודים הרוצים למשול ברוסיה. — בקיוב החלו משפטי הש ודרים מחדש חשון. הם נאשמים, כי גנבו הין ורים.

הם מודים בכל, אבל מצטרקים הם, כי אינם יודעים מה עול מצאו להם בזה, הלא הכל לקחו מן החניות, הפקודה היתה חזקה לקחת. אמור אמרו לנו קחו! כי היום מצוה לקחת. מי שלא רצה לקחת לענו לו ומדוע יאשימונו עתה? משגשם נחרץ לשכת במשמד שלשה או ארבעה שבועות.

כז אריה.

מכתב מאשכנז

פרנקפורט ע"נ מיין. עירנו מונה כשלושים אלף יהודים. והם נפרדים לשלש עדות: מתקנים, איר'זודוכים וארוקים. הפרוד הזה הפיח רוח חיים בקרב ג' העדות, להזכירם בכל, כי יהודים הם, והוא עמד לעדות האורתודוכסיות להחזיק במעוז היהדות נגד עדת המתקנים. יהודי רוס' המתגוררים פה למאות זה רבות בשנים עם משפחותיהם, שכבר הספיקו לכונן למו פה מצב נכון בחיים, נחשבים עוד כגרים וכל חלק אין להם בהנהגת הקהלות. ככלל מצטיינים אחב"י כפ"פ בצרפת פורונם, מוסדות צדקה רבים נוסדו, לעזור לכל נדבא ורעב, ולילא היו נכשלים לפרקים באנשים שאינם מהוגנים, כי אז היתה ידם פתוחה בכל עת בסדה יותר מרובה. הרוח הלאמי טרם פעם לבות היהודים פה. עד כמה זדה רוחם לשפה העכריה ולהרמת רוח העם נראה משתי הביבוליותיקות וכת-יקרא הגדולים, הקיימים גם על חשבון היהודים יושבי העיר הזאת, שעתונים לועזים נמצאים שם למכירה, גם כשפות שאינן מיבנות לרוב הקוראים, ואין בהם גם ספר עברי יתרון עברי אחד, — זה כמה נוסד פה בית-מקרא עברי מיוחד ע"י החברה "מונטיפיורר". פה נמצאים אמנם גם עתון עברי וספר עברי בית היר הדברים הנועדים לקריאה, אך עין מיסדי הבית הזה צרה באורחים, לבלתי הת מדרך כף רגל בבית-המקרא רק לחברי המוסד, ואיש זר כי יבא אל הבית ונגש אליו המנהל להזכירו, כי אינו מן החברים ואין לו רשות להכנס, מובן מאליו, כי בית מקרא כזה לא יפעל הרבה להתפתחות שפת עבר ולהרמת רוח העם העברי — בימים האחרונים התעורר מעט רוח העם: הפרעות ביהודים באירופה המזרחית עוררו לצדקה את כל אחב"י כפ"פ; כלם עשו אוניהם כארבעת לשמוע מהנעשה לאחיהם הרחוקים ורנשי החמלה הכיאו גם רנש לאומי בלב הדרה הצעיר, הציונים מרבים לעשית נפשות לציונות, נאומים רבים נשמעו באספות שונות על ישראל ולאומות, וזה ירחים אחרים נפתח פה בית-מקרא ועקד ספרים עברי המקדש אך לספרות העברית ותולדות דברי ימי ישראל כשפות שונות, והוא פתוח בכל יום לכל דורש מדע ותושיה בתולדות ימי ישראל וספרותו. ילדי המקום מאחב"י, שאינם מכינים עברית, מוצאים ענג לנפשם מעתונים כשפת יהודית הדוכה לשפת מאשכנז. ועם זה מהננב כלבם איוו קנאה לשפ"ק וחשק להכין גב עברית, ויש תקוה, כי קנאה זו תרכה חכמה. ק. טריווש.

— סער כזה היה גם על האי מאדאנאסקאר מנגד לאפריקה המזרחית ועל הימים, סירות-דיגים הרבה נשקעו עם האנשים אשר עליהם. תרעומת הקתולים. הקתולים האדוקים מתרעמים על מלך ספרד הצעיר, אשר ארש לו את בת אחותו של מלך אנגליא הנסיכה ענא מבאטנברג, כי היא אינה קתולית ורק להיות מלכה המירה דתה. עתה נלה עתון ספרדי, כי לא רק שהיא פרוטסטנטית, כי-אם גם מזרע היהודים היא. בשנת 1776 באה הגראפית קארולינא מהסן אל הקיסרית קאתאריןא השניה מרוסיה, למען תכחר לה הקיסרית מכנותיה כלה לכנה יורש כסאה. בתוך נערות הגראפית היתה נערה ששמה קעטל והיא נשאה לפקיד צבא ששמו האוקע בן יהודי מאשכנז. את הפקיד הזה לקחה הקיסרית ותשימהו לשר מחוז בוואהלין, אחרי אשר המיר דתו. נכדת הזוג הזה נשאה לפרניץ אלכסנדר נסיך הסן ובניו הם הנסיכים ממשפחת באטנברג, שמהם יצא נסיך בוכריא הקורם וניסו של מלך אנגליא.

*

שוד במסלת הברוכ. אשה יהודית נסעה מדוכנא ברוסיה לברודי, בדרך נכנסו שלשה שורדים אכיה אל תא העגלה במסע'ב וידרשו ממנה את כספה כאחוזם אקרחים בידים. האשה הוציאה ארבעה עשר אלף רובל מאמתחתה ותתנם כפר נפשה לשידדים. לברודי באה בלי פרוטה מלאה יאוש. בלכתה כשוק דאתה את השורדים ותכירם. הפוליצ'א תפשתם וכל הכסף נמצא אתם. עסק בשוד היהודים. אברהם ברזינסקי, יהודי צעיר מאדסה, בא קראקא וימציא לו עסק חדש. לקח נער טמן בן יהודית עניה מפה והוא סובב אתו בערים ומספר. כי הנער הוא מיתומי אדסה, שנהרגו אבותיו שם והוא חמל עליו. עתה הוא בוויין, הפוליצ'א סקדה לתפשושם. תפישת רמאי. בקראקא נתפש בידי הפוליצ'א וו. קוטלינסקי, נוצרי צעיר, שהוציא במרמה כסף מירי רבים בעלי בתי מרוח כלכוכ, בהבטיחו אותם, כי יכין להם גנים. או ימציא להם קונצסיות. כי דבריו נשמעים במקום גדולים. המומרים בוויין. בחמשה שבועות, מראשית יאנואר עד ח' פברואר המירו ע"ה יהודים את דתם בוויין לכדה. אסון. מקרה מעצב קרה סמוך לזידיטשוב. בחור אחד מכפר וואליצ'א בן עשרים וחמש שנה נסע כיום ג' שבוע שעבר מן היער פארקאוויי בעגלה מעונת עצים. כאשר ירד במורד החר והעגלה החלה להתגודר ירד וישען בכל כחו מצד העגלה, לכל תהפך. אך המשא גבר עליו, העגלה נהפכה והבחור נהרג תחתיה. מ. בליי. רצח יהודים. כמוצאי שכת העבר הרנו שורדי לידה שתי נשים ושני ילדים יחד בכפר קרונזי הסמוך לברזאן. איש יהודי אזרח בכפר'ההיא הלך כמוצאי שכת לכפר אחר למלוח מלכה ליהודי אחר ממכיריו. בשעה השנית כלילה התנפלו שורדי לילה על הבית ויהרגו את חמותו של היהודי, את אם אשתו ושני ילדיו. את כל הרכוש לקחו עמהם וכיתו שרפו באש. עקבות השורדים עוד לא נודעו. יוסף אפיסדארף. מורה שקר. כדרוהוביטש הורה מורה אחד בנמניזיום לפני תלמידיו, כי אמת הדבר, שהיהודים הורגים נוצרים ומשתמשים כדמם בפסח. התלמידים היהודים נכחלו כשמעם דברי מורם ויתאוננו לפני הרב ומורה הדת ד"ר מרגליות. הרב הלך אל ראש הנמניזיום ויקבול לפניו על מורה השקר, הזורע זרע משטמה לפני התלמידים. כישובת כל מורי הנמניזיום נגמר, שיחדול לעיע המורה לבא אל הנמניזיום. תנועת תקון הדת היהודית בצרפת. עד שלא נפרדה הדת מהנהגת המדינה בצרפת עמד כראש עניני הדת היהודית קונסיטוריום, שהשיגה שתתנהג עכ"פ עבודת ה' בצבור כרוח התורה והרב הראשי ר' צדוק הכהן ז"ל היה רב ארתודוקסי, למדן וחכם יהודי ולא יכלו הקהלות לפרוץ גדר. עתה, כאשר נפרדו עניני הדת מעניני המדינה והחרות נצחה נצחון גמור, רוצים גם עשירי היהודים ותכמייהם לפרוק מעליהם עול דת אף שגם עד כה לא שמרוה רק כדרך אופיצ'אלי — ולתקנה כדרך הרפורמים באשכנז ובאמריקה. עתה התאספו גדולי היהודים ויחליטו, להסיר מן הדת את המצות המעשיות

מחרוב ומרחוק.

נביא מחמד. בין הנושים במערב אפריקה קם נביא מחמדי המטיף מות וכליון לאנשי אירופה הגזולים מנחת הכושים. כעיר סוקוטי על שפת נהר ניגר נהרגו פקידים אנגלים וצרפתים וקצתם נלקחו בשבי. הורנד רפובליקה. באמשטרם יצאה חוברת מאיש לאנדע, המכילה בקרת של משפטי המלוכה בחולנד והצעה לבטל את המלוכה ולכונן רפובליקה בחולנד. המלכה המושלת תמשול עד יום מותה בתור נשיאה ואחרי מותה לא יהיה עוד הנשיא מזרע המלוכה. שוד בבאנק רוסי. כהליונגפורם בירת פינלנד נכנסו אנשים אחרים מזוינים בעצם היום אל באנק הממשלה ויכפתו את כל הפקידים ויבזו את כל הכסף הנמצא שם, כמיליון רובל, ויאלמו ועיכותם לא נודעו. שרפת נפשות. בסאנטיאגו-דרע-טשילה, כירת מדינת טשילה כאמריקה הדרומית, פרצה אש כתיאטר. הנאספים ב"ב אלף איש ואשה נדחקו בלם אל פתח אחד לצאת. בתור הצפיפה נדרסו וגם נשרפו ארבעים נפש נשים וילדים. סער נורא. במקומות הרכה באמריקה הצפונית היו בסוף השבוע שעבר סערות עצומות, כתיים נהרסו עד היסוד, מאות בני אדם נהרגו. הנזק עולה למיליונים

כבר ישבו פה, כי הלא בעל הוסיפון באימליא מוכרים בתור יושבי דלמציא, חשובה גם הודעה, כי הממלכה הסלכית הזאת התפשטה בימי מבוולנריא עד וויניציא ועד הים התיכון (כללה את סרביא, קרואציה, בוסניא, דלמציא ואלבניא של היום). את העם היושב בה הוא קורא רודניא (על שם רודנים במקרא). את החלק הדרומי של הארץ הזאת כבשה ממלכת רומא המזרחית ויתר הארץ היתה ברשות עצמה. והוא מוסיף: "ואומרים אחרים שהם מבני כנען אך הם מתיחסים לבני דרניס". בשם כנען הכונה על הסלכים (סקלבים, בני כנען עבדים הם). בזה יבואר לנו, מדוע קורא הסופר אבן-כורדבה העדבי (במאה ה-11) את הסוחרים היהודים, שבאו מפה לספרד בשם אל-רדניא (רדנים ודרנים מתחלפים גם במקרא). והחכם היהודי מספרד דונש בן המים (במאה ה-11) קורא ליהודים הבאים מפה "בני הדני". אם נקראו העמים האלה בשם דרנים שבמקרא מפני שבאו מעל שפת נהר דן ברוסיה, שהמקום ההוא היה מקום מבחור רב לעמי אירופה ואזי ככל ימי קדם ובימי הביניים או נקראו כן יען כי בשם דרנים נקרא בתנ"ך כל עם העוסק במסחר (במו בישיעה ב"א י"ג), על זה לא אדון פה. די לנו לדעת, כי יושבי הארץ הזאת וגם אלה הבאים ממזרח רוסיה להגלי מסחרם נקראו כן. ברור הדבר, שגם אלרד הנוסע נקרא דרני (ולא דני), יען בא מן המזרח ההוא, כמו שהוא מגיד בעצמו. אבל למתהדר ופושק שפתים ההוא הוטב יותר להקרא דני על שם שבט דן הישראלי ולכרות יחובו עד אחיעזר בן עמישדי ועד דן בן יעקב. הראב"ד בספר הקבלה, בחשבו את כל מקומות מושבות היהודים בימינו, הוסיף: "וארץ דן וארץ הגדגשי ונקראת גארנן". מזה נראה, כי הארץ אשר מצפון לגיאורגיא תחת הרי קוקו עד נהר דן ברוסיה הדרומית נקראה בפי היהודים "ארץ דן" ושם ישבו עוד יהודים רבים בימים ההם וכן כל היהודים, שבאו משם לאירופה, נקראו דרנים וכן קורא יוסיפון ויתר הסופרים בימים ההם את העם בעל הדת היהודית, שישב בסרביא ודלמציא דרנים.

בהשוותנו את מנהגי הדת של החלזים, שדבר עליהם הסופר צינאמוס, אל אלה של "עשרת השבטים" ע"פ ספודי אלרד הדני, או לא נובל להמנע מן ההשערה כי החלזים המתיהדים הם הם השבטים שלו. הרב שי"ר כבר הוכיח, כי חבמי הגמרא בזו את היהודים היושבים סביב הים הכספי והים השחור, כי בהיותם רחוקים מאכסניא של תודה התרחקו מעט מעט מן החיים הרוחניים של היהודים וילמדו אל דרכי הגוים שכניהם. גם בראשית ימי הביניים, בהיותם עוסקים בעבודה אדמה ובגרוול מקנה ביחד עם העמים הגסים שכניהם, נברלים מתורת ישראל, שהתפתחה בימים ההם כנהר שומף במרוצתו, לא יכלו להכין צעדיהם ללכת בדרך אחת עם אחיהם בארצות התרבות וישארו אחרנית במעגלי התורה והדת. גם היו לבותיהם פתוחים להשפעות זרות והיהדות קבלה שם חמר זר וברכות הימים היתה כעין דת ממוצע בין היהדות ובין דרכי הגוים. אמנם באו אליהם לפעמים שלוחי הגאונים מכל יוביאו להם כתבי הלכה ויורום את הדרך ולכו בה. אך המגע הזה לפי שעה עם שליחי הרבנים לא יכול לפעול פעולה קימת והיהדות המסורה נשארה שם בחצי הדרך ובקלטה אל קרבה חמד זר נעשתה תערובת תורת שונות. כן היתה היהדות של החלזים ובן היתה גם זו של אלרד הדני. אין איפא פלא, שהשתוממו חבמי קאירואן באפריקה, בשמעם את ההלכות המשונות, שהגיד להם אלרד בשם תורת עשרת השבטים ויפנו אל ד' צמח גאון בבקשה, לבאר להם את סבת השנוים בינן ובין הלכות התלמוד. הארץ היא במזרח הישוב היהודי נקראה בפי סופרי הימים ההם "ארץ ישראל", כי החזיקים לעשרת השבטים, שבאמה גלו שמה, והלכות שחיטה ומדפות, שהביאו אלרד משם, נקראו "הלכות ארץ ישראל" (תוספות חולין ב' ע"א). ובמחזור ויטרי נזכר מין נקוד עבדי בשם "נקוד ארץ ישראל". אחרי שהתיישבו החלזים ועמם גם יהודים אמהים באירופה, בארץ אשר על שפת ים אדרעי,

החברה 5500 פראנק לשנה הבאה. בו התיינה שש מחלקות ובשתי המחלקות העליונות יהיה זמן הלמוד שתיים שתיים שנה. גם לחברון קצבה הח' סך כסף לתכלית החנוך ללמד תורה, שפת עבר וחשבון. כאשר ינמרו התלמידים הראשונים את חוק הלמוד בבית חנוך המורים, ייסר הח' בתיספר חדשים בא"י, כי עתה קשה הדבר מחסרו מורים הגונים, שילמדו תורה ודעת כאחת.

היהודים במארוקו. כאשר נשמע, שהוואטיקן חפץ להציע לפני הקונפונץ באלנצירס, להעמיד הנוצרים במרוקו תחת חסות מיוחד של אוסטריא-אונגריא, שמויעה אשר בשקר יסודה, התעוררה תנועה למובת יהודי מרוקו. הנוצרים במרוקו כלם זרים, וצירי הממלכות מנינים עליהם ואין להם צורך בתור בעלי דת מיוחד, שום חסות מיוחדת. המרוקונים הם בכלל ליברלים בנוגע לאמונות אחרות. הם מניחים לכל אדם להשיג חיי עולם לפי השקפתו ולא ישאלוהו איך משיג הוא התכלית הזאת. שנאתם לא תפנה לבעלי דת אחרת בתור כאלה רק בתור זרים, אשר להם יחשבו גם את היהודים, אף שהיהודים יושבים שם זה דורות רבים: שנות מאות. אין זה מעכב שהיהודים נחשבים ככורחים. אשר אמנם בתור בורחים באו לארץ הזאת, הם מכרחים לסבול כל תלאה ואין מושיע. אמנם זה איזה זמן, אשר מצבם הוטב. יהודים רבים היו לעשירים ומצבם כמות, כמו זה של התושבים או של הזרים. אך אלה המכרחים לבקש להם עבודה נסה אלה הם עבדי המדינה, והם סובלים — כפי שמספר החוקר הד"ר געטהע בספרו הנפלא "מרוקו", אשר קנה לו הקירותיו במסירת נפשו — אם לא אכזריות עכ"פ בזיונות וע"פ רוב גם מכות נאמנות. למשל מוכרחים היהודים העוברים לפני בית המסנד להסר נעליהם ולהחזיקם בידם. הם רגילים כל כך בהכרח הזה, עד שאבדה מהם כל הרגשה ולא יראו את הבזיון אשר בזה. ההתקדמות דורשת להושיע להאמללים האלה, לתת להם חיים, שאין בהם בושה וכלמה. נשיא ארצות הברית שם לבו לגורל יהודי מרוקו ויאמר לעשות צעדים בקונפונץ למובתם, ההתחלה כבר נעשתה. מר הנרי אויט, ציר אמריקה ברוסא ובאי כח אמריקה באספה באלנצירס, שאל את צירי הקונפונץ כל ציר וציר לבדו באיזה פנים יקבלו הצעה כזאת ואם יוכל לחשוב על תמיכתם. המענות היו אמנם ברוח אהבת האדם, אבל סרר העבודה ופעולות הקונפונץ הם מסומנים ומדויקים מאד, ולכן מונחות הצעות כאלה בכל נחיצותן מחוץ לחוג פעולת הקונפונץ. גם חושבים, שעל ידי קבלת הצעה כזאת על שלחן האספה יציעו אחדים גם הצעות אחרות, שאינן נוגעות להאספה, וע"י זה תמשך האספה עד אין סוף. מר אויט לא יכול להאמיט אזנו נגד החששות האלה, אבל בכ"ז רצה למלאות אחרי רצון רוזוועלט כפי האפשר. לתכלית זאת דעתו ביחד עם צירים אחדים לערוך בנעילת הקונפונץ קריאה — אפסעל — להשולטן להעירו על חובותיו בתור מושל, כי יקח את היהודים תחת חסותו. כפי הנשמע חושבים גם מצד אוסטריא-אונגריא להציע הצעה למובת יהודי מרוקו. מוטחים אומרים שהתכלית הנרצה בענין זה יבא עם השבת מצב מרוקו בכלל, ראשית כל היא אורגניזציה של הזנדרמריא, אשר תוכל לרכוש לה אוטריטט אבל עד העת ההיא נחוץ להכניע את השבטים העריצים.

(ע"פ ה"ג. פ. פרסה") יעקב בעק.

א: יעקב אבינו צוה את בניו שלא יכנסו בעיר בשער אהר, שלא תשלוט בהם עה"ר ואיך תלה הסן עשרת בניו על עין אהר ביום אחד ולא חשש מפני עה"ר? — ב: הלא שנינו סכה שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא, כ"ש כאן, שהיה העץ גבוה חמשים אמה. י. ווייס.

משדה הספרות והמדעים.

נכרים מתייהדים באירופה.

המשך

מתי נעתקו החלזים מקוקו ויבאו לאירופה אין לדעת בדיוק; אך זה ברור, כי בסוף המאה ה-11

ולחשאר בה רק את טוסר הדתי ואת עקרי האמונה, להתקרב אל הצרפתים ולערוך את התפלה ביום א' בלשון צרפת ורק איזותפלות קצרות תשאנה בלשון העברי זכר לימי קדם. האורתודוקסים הרוצים דוקא בתפלה בשבת יוכלו להתאסף בביהכ"נ לשעה אחת. המטיפים בביהכ"נ לא יהיו רבנים, כי אם דוקא הדיוטים. הם אומרים, כי כונתם להציל בזה את הדת היהודית מכליון גמור, כי הרור הצעיר כבר עזב את הדת ואילי התקונים ימשכו אלכם אליה. אך הכל יודעים, כי כונתם הוא התבוללות גמורה. היהודי השהה לעולה, אחרי שלא הצליחו אצילי המאדיארים במלחמתם נגד הקיסר, הם מכלים עתה חמתם ביהודים. בעתונם המיוחד הם מאשימים את היהודים, כי הם מסרו את הארץ בידי הקיסר והם בוגדים. — רוב צירי היהודים בפרלמנט הם ממפלגת מתנגדי הממשלה, קונגרם שר יהודים באמריקה. יהודי אמריקה, כפי הנראה, מרגישים, כי ימי שלותם לא ימשכו. הכל הישן, כי עם התיבות היהודים במדינה אחת מכרחה שנאת היהודים להתעורר, יתקים לדעת רבים גם באמריקה. באספת החברה הגדולה "בני ישראל החפשים" נשמעו שמועות מפי ראשי החברה, אנשי שם. כי השנאה ליהודים באמריקה הולכת ומתגברת ודי לניצוץ קמן להבעיר תבערה נוראה ועתידים פונרוטים להתחולל באמריקה נגד היהודים, אשר יהיו גדולים באכזריותם מאשר ברוסיה. הידיעה הזאת היא כללית בתוך היהודים וכבר שמו גדולי היהודים לבם לקדם פני הרעה. באספת סתר, שהיתה בניוירוק, דברו על דבר הסתדרות של כל היהודים באמריקה לאגודה אחת, להגין בעד היהודים. כפי הנשמע יתאסף בקרוב קונגרס של יהודים מכל מדינות אמריקה. כמספר היהודים באמריקה. בשנת 1818 נמצאו בארצות הברית באמריקה 3000 יהודים, בשנת 1840 — 15,000 יהודים, בשנת 1848 — 50,000, בשנת 1880 — 230,000, בשנת 1888 — 400,000, בשנת 1897 — 937,000, בשנת 1905 — 1,418,813 יהודים. בשנה האחרונה, היינו מן יולי 1904 עד יולי 1905 נכנסו לאמריקה 118,419 גולים יהודים ובהם מרוסיה 81,340 ומאוסטריא 16,381.

גר צדק, בלנדון הובל לקברות הסופר קארל דשובערט, אשר קנה לו שט בספרו "רוסיה כמו שהיא" ובבקריתו החריפה נגד ממשלת רוסיה. לפני עשרים שנה הלך בפעם הראשונה לרוסיה ויטב בכל הארץ ויבא בדברים עם מפלגת החרות וידע את כל מודותיהם ואת מעלליהם. בעניני היהודים ברוסיה הרבה כל כך להתעסק עד שהתגיד ויהי ליהודי. הוא התפאר, כי נגלו לו תעובות מחצר קיסר רוסיה וכי ידע הצר את כתביו. י"ד יום לפני הריגת הנסיך הגדול סרגאי הגיד מראש, כי יהרגוהו. וכן ידע מראש, כי לא תצליח רוסיה במלחמתה האחרונה על הים, כי חיל הים החלישו. לבלתי ירות על היפנים. וכן היה, במלחמה אצל צושימא הרימו המלחים דגד אדום וכיריחו את האדמיראל נעבונאטב להמסר ביד היפנים.

מזרחה, באספת ציונים ילידי אנגליא דבר השר המחמדי עקסעלנץ עברולאה קוויליאם מליוורפול, ראש המחמדים באנגליא ויירד נפש השלמן המורקי (הוא המיר דתו הקתולית בדת מחמד). אחרי הרצותו על אדות תהלכות מדכי המחמדים עם היהודים, שהיתה שונה תכלית שנוי מזו של מלכי הנוצרים, הבטיח את עזרתו לתנועה הציונית, שהוא מחבב אותה ויסיים להחלפת האספה הבריטית, להמות את זרם הגולים מרוסיה לארצות מרוקיא. מר גרינברג הבטיח באספה ההיא, כי אמת הדבר, כי ממשלת מרוקיא תפתח עתה את שערי ארץ ישראל ליהודים גולי רוס יא.

מפערי, חברת העזרה בארץ ישראל. חברת העזרה של יהודי אשכנז קצבה עתה את סך 33,600 מארק למובת החנוך בארץ ישראל. את התמיכה לגני הילדים בירושלם וביפו הגדילה, ביפו יסדה ב"ס חדש לנערים. לבית חנוך המורים בירושלם לשנה הבאה קצבה סך 18,500 פראנק. למכשירי הלמוד ולמפרי אוצר הספרים של הסימנר הזה קצבה אלף פראנק. לגני הילדים בירושלם וביפו. המתפתחים והולכים ומשפיעים תועלת רבה, קצבה 7000 פראנק. בקרוב יוסד גן שני לילדים בירושלם וגם בזה תשתתף החברה. לביה"ס החדש לנערים ביפו קצבה

בכל לבי אברך בכרכת מו"מ את ידידי מר אליעזר אלמבאך מסמרי לארוסיו את מרת גימל פראמער מקאנטשונא.

ליבוש שווארצערג — סמרי.
מקרב לבבי אביע תודה לרעי ומכירי ששלחו לי ברכתם לעת חתונתי.
יהודה הירשבערג (גראיאווער).

הנני מברך באהבה ובחבה את ש"ב מו"ה מענדל רעבהון מגלאנוב לחתונת בתו עם מר יחיאל איכל מרעדים. אברהם רעבהאהן—פרעמיסלא.

ברגשי כבוד הבענה שפתי ברכת מו"מ לכבוד ר' יחזקאל פערעכער מפארנורע לחתונת בתו עם מר יצחק ב"ר איסר בארענעניכט מסלאמוויןא.
אליעזר שניידער.

ברגשי אהבה וידידות ומקורות לבנו נביע ברכת מו"מ לרענו הנכבד מר מאיר זייף לחתונתו עם מרת מרים פאנעל מקאלוש.
י. א. פפעפערבוים, י. עקערט — סמריא.

ברגשי אהבה וגיל נברך בכרכת מו"מ את המיל"ג מר רוב אלמער נ"י מדוערוב להארסו עם אחותי—ניסתי—מרת פעריל עפשטיין ה' מואבלאמוב.
מענדל עפשטיין וזוגתו—וויונישן.

מקרב ועמק לבי אניש ברכת מו"מ לידידי כנפשי במר יואל יצחק ענגילמאיר נ"י לחתונתו עם מרת פינא שפרינצא ת' כת הגביר מו"ה אהרן שמואל לאנדא מליסקא.
יהודה רוב אייו מלוויזוויסק.

מקרב ולב עמוק הנני מברך את ניסתי מרת נאלדא בעק בקראסנא לארושיה עם מר זייבל פיפעם בלכוב.
שאל שאמראמה—קראקא.

מזל טוב לנשואים מר זאב קלעמטער מכורשמיין ומרת רבקה סאבעל ממיקוליטשיין ולאבותיהם הנעימים עם כל הנלוים עליהם, הירד!
איצי שפארער.

מקרב ולב עמוק הנני מברך את ידידי היקר מר פנחס בן הנגיד המפורסם מו"ה יונה פאקלער נ"י מקראקא, לחתונתו עם מרת שרה ראזענבוים מעיר סילקאוויצע.
אהרן ניימאנן.

"שמירמית" פתרונו "שם גדול ורם" (קרוכ ללשון עברית "שם רוממות") ובאכזריותה היתה כקוץ מכאיב וכצרת מטארת בזמנה, והיתה מתוארת כסמל מפלצת דמות אשה וראשה בדמות יונה * וכל אנשי מדינתה היו מוכרחים להיות כורעים ומשתחווים לפני צלמה ומכבדים אותה כמו אלילה. אין ספק אצלי שהכתוב (ירמיה מ"ז) יואמרו קומה ונשבה אל ארץ עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב היונה, עוד שם: (ירמיה נ"ז) "כרתי זרע מכבל ותפש מגל בעת קציר מפני חרב היונה, כוונתו על המלכה הארורה הזאת שמירמית המתוארת בדמות יונה והשתא דאתינא להכא נבין ג"ב (כבלי חולין דף ו' ע"א). ר"ש בן אלעזר שדריה ר"מ לאתווי חמרא מבי כותאי וכו' וספר דברים לפני ר' מאיר וזר עליהן (על הבותים) על יינם מ"ט א"ר נחמן בר יצחק דמות יונה מצאו קהן כהר גריזים שהיו עובדין אותה. וכו', וכוודאי זה היה להם לזכר מפלצת האלילה "שמירמית", שצורתה היתה בדמות יונה כהנ"ל. ומטעם זה יפה נזר חב"ל על יינם—של הכותיים— שהוא יין נסך מפני שזאת היתה להם לראיה נאמנה, שהם עובדים לגליליים, ורק לפנים הם מראים א"ע כיהודים אמתיים.

* עיין Meyers's Konversations-Lexikon, ערך Semiramis

נאָדע בעק	מאורשים	אריה פיעפעם
קראסנא	אדר תרס"ו	לביב

אברך בכרכת מו"מ מקורות לבבי את ניסי החביב מר אשר סאפיר מטארנאוו להארסו עם מרת פרידא לינדעבוים מרישא, דובערינגער.

ברגשי אהבה ורעות אברך בכרכת מו"מ את הה"ר מו"ה רוב ברעטלער שליט"א מואבלוטיב להארסו עם בת הגביר מו"ה ריגלער מקאסוב.
יצחק עפשטיין.

נקראה גם הארץ היא "ארץ ישראל". ועליהם כתב ר' דונש בנתמים בפרושו לספר יצירה: "ועקר זה קבלנוהו מכני הדני הבאים אלינו מארץ ישראל". מונק למד מזה, שדונש ראה את אלדר כספר, אבל זה אי אפשר, כי מלבד מה שאלדר חי יותר ממאה שנה לפניו, הן הוא מדבר בלשון רבים, "מכני הדני". הכונה גלויה, כי הוא מדבר על הדדנים, כלומר החלזים, שבאו באניות מסחר מדלמציא לספרד. בעל הוסיפון בפרק י"ד מחזיק את היהודים מן המזרח, שהתישבו בארץ הזאת, לבני עשרת השבטים וזו היתה בודאי רעה בני דורו. הוא כותב שם: "והוא הביא תחלה את ספרי היהודים מארץ אילריה (בן נקראה באימליא ארץ סרביא, בוסניא ודלמציא), ששם עלו שבטים רבים לשכון". מזה נראה, בלי כל פקפוק, כי מחבר הוסיפון החזיק את היהודים, שהתישבו באיליריא, לבני עשרת השבטים. דונש מספר, כי פירוש ר' סעדיא נאון על ספר יצירה הוכח אליו ע"י "אבו-דני" מארץ ישראל. גם בזה בונתו על הדני אחר, כלומר על חלזיו מארץ איליריא.

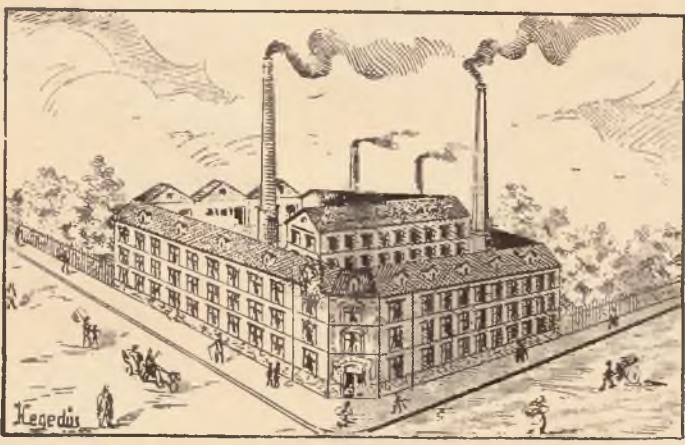
כי נקראה הארץ הזאת ארץ ישראל נראה גם מדברי הראב"ד בספר הקבלה. שכפי הנודע השתמש בכתבי ר' שמואל הנגיד, כדברו על אדות ארבעת הרכנים השכויים, שיסרו ישיבות כמערכ. (סוף יבא)

ש. שפינר.

לקוטי מאמרים

מאת י"ה מקראקא.

מדרש רבה מגלת אסתר פ"ג ד"ה: גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים וכו'. ד"א ונשים משלו בו ארבע נשים נטלו ממשלה בעולם ואלו הן: איזבל ועתליה מישראל ושמירמית וושתי מאומות העולם וכו'. המלכה שמירמית הזאת (Semiramis), לפי דעת ויקרא רבה סוף פרשה י"ט, היתה אשת נבוכדנצר ולפי דעת המיתולוגים היוונים היתה מלכה ואלילה באשור. בלשון סורסי השם

לתועלת רבים.
רבים מתוך קוראינו שאלונו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה וזרפה. ואחרי שאין ביד הסוחרים בתבי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים קצת מן החרדים מפני מאכלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע וינזרו לנמרי. השיאלים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום תערובת שומן מן החי. על כן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו ונס מצאנו. שלחנו הכילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.
(Commandit-Gesellschaft)
Chocolade-, Candifen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוטות של הממשלה בלכוב ובכורפסט לבדיקת המאכלים בדרך חימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום תערובת שומן מן החי ולא כל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאו והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נכונה לשלם עשרים אלף כתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או רבר אסור אחר אף משהו והיא נוחת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה בכתבה ובלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסיה לפי המו והרוצים לשמש בשאקא-לאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של **Dr. Johann Rucker & Co.** ונס בלא זה נבון כי יבכרו אנשי גליציא את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הכסף מארצנו העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציא, שאינה נופלת במוב סחורתה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לכבר המיר סחורת חוץ, אף שסחורה בזאת ממש נעשה בארצנו. מוציאי לאור את המצפה.

העודות האינסטיטוטות של הממשלה לבדיקת מאכלים בדרך חימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437. Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administracyę „Hamięce“ w Krakowie czekolada, została poddana ściśtemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bawdz tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi vegykerületi állomás Budapest, II., Oszlop-utca.

Z. 1804. Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte **Bergmann's Lilienmilchseife** (Marke: 2 Bergmänner) von **Bergmann & Co., Tetschen a/E.** Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

מהדע

פאן קראנען 3 ביז 10 פער ק"ג ביי **L. APPERMANN, BRODY** פיר ציפריעדענהייט גאראנטירט.

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
diplomierter Chemiker
(beeidet)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
Wien, VII. Siebensterngasse 1.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערציאן. פערלאנגען זיא גראטים אונד פראנקא דיא נייא ערשינענע בראשיערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר כרוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פאט. כאנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-גאסע 36.

Neu! - Neu!
Grösste Erfindung der Neuzeit!
Weissglühlicht-Erzeuger
„Columbia“
erzeugt helleres Licht u. erspart 40% Petroleum.
Preise: 50 Stück 2 K 50 h
100 » 4 » - »
Kein Excelsior
Muster 1 K franco!
Zu haben bei
Kohos Schorr sen. & Co.
Dawidestie, P. Stawczan Bukowina.
Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographe**
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 7, II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן. זכט גיט מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל. ריעניגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאממען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע „שרייבענדער ענגעל“ זאכט ייט סלאב-טעני. נור 38 פראיון. ניעמאנד זאל דיעזע בעסטע געלעגענהייט פערזוימען. פרייזקראנטע עט הויפט גרעניכטיגע אייף פערלאנגען גען גראטים אונד פראנקא

אהנע האנהורעני.

מאכע היעמיט בעקאנט, דאס איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכוואארעז-פאבריק

איינגעריכטעט האבע, מיטטעלסט דאמפבעטריעב, מיט דער נייעסט מארענסטען מאשינען, ערצייע וואינדער-שעהנע פרימא סאלאמ, וועראנעזער, ברומס, שינקען עט קרענוויירסטעל אז'ו, פערזעהן מיט הכשר של הביד"צ דפה ומכמה גאוני זמנו, מיט שמוינגענד בילליגען פרייזען. אויף וואונש ווערדען בייא דער ערסטען בעשטעלונג אויך הכשר בייגעפאקט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קעננטניס, דאס די ערנאמירטע לעמבערגער כשר-זעלכוואארעז-פאבריק דער גרימא גאסטעט קאמפ. נונמעהר אין דען בעזיטן דער פירמא **בלאנקשטיין עט פרינקעל איבער-נעגאנגען** איזט. די פאבריק איזט יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פערזעהן אונד ערצייעט די שענסטען סאלאמ, זאווי אלע פערשיעדענע זעלכוואארעז-מארען צו בילליגסטען פרייזען. שמעהט אונטער אויפזיכט דעם ביד"צ דפה.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.
הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שמראסע 41, באימוף 18 באושניצא 20.

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החדושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שדבר עור השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. נערך על ידי הד"ר **מ. מארגעל**.

יצאה לאור החוברת האחרונה.
מחיר כל המלון 20 כתר, מכורך 23 כתר.
L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

עכט רוסשישעס מאשינענדע

מאשינענדע צילינדערעטעל צו בילליגען פרייזען ביי **K. Hausmann, Lemberg** Sonnengasse Nr. 15. פרייזקראנטע אויף פערלאנגען גראטים אונד פראנקא

המהדרין אחרי יין כשר של פסח

במחיר השוה לכל נפש מן 42 העללער ולמעלה, כל מין לפי מהוהו, יפנו להגרשם למשה, המוכן לשרהם באמונה ובכשרות, כאשר יתנו עידיהם להדורש מהם הרה"ג האב"ד רפה שי"מ"א והרה"צ החופ"ק מו"ה שלום אליעזר האלברשטאם שלי"מ"א בן לסבא קרישא מרן מסאנץ זצ"ל. ישראל מאיר זילע.

Israel M. Sole, Ujfehértó (Ungarn).

נימנזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנזיום עם ידיעה עמוקה בתורה ג', דרוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליצא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמוזנות לתלמיד אחר מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

הפירמא גוסדה בשנת תרל"ו

פחמי אבן וקאכס

מספיק לכל התחניות בא-כח הפירמא הידועה קארל קעניגער ובנו. לבעלי משרפות לבנים וסיד, שיקנו כל צרכם, הנחה הנונה.

Józef Perlberger Lwów.

הישיבה הראשונה בגליצא

בעיר ברארשין הנקובה כשמה

„תורת חיים“

שנוסדה כרשיון הממשלה יר"ה בשנת התרס"ה תחת השגחה הרב הגאון הגדול ראש המתיבה ואבר"ק הנ"ל

מ' פינהם הגוי איש הרוויץ שלי"מ"א מהנהלה רק ע"פ פקודה הגאון ראש הישיבה הנ"ל, והאדרסה לכל עניני הישיבה הערך רק אל הנשיא

ARON GELLER
Bohorodczany (Galizien).

אל השוחטים ואל הסוחרים

השוחטים הרוצים למכור את סחורתם: נוצות של עופות מכל המינים, שחורים לבנים, צ"ש, צ"ל, ק"ה, וכו' יפנו אלי והגני מוכן לקנות אצלם בכל עת במקח טוב, או לקבל על קומיסיאן. כן יוכלו כל הסוחרים להשיג ע"י כל מיני סחורות הכאים מארץ רוסיא: גרויפען, הרייט, קלייטשע, ראם-האר וכו'.

כתובת:
Josef Lupolianski
Brody (Galizien).

נייא ערעפפנעמ!

כשר שמרענע ארטאהדאקס כשר רעסטוראנט

מיט נארטען דעם

JACOB PINKAS
Wien,
II., Lilienbrunnngasse Nr. 9.
Ecke Hammer-Purgstallgasse.

פארציגליכע קיכע

נומע בעדיענונג! ציווילע פרייזע!
רעפערענצען איבער כשרות ערטיילט זי. עהרוו. הערר ס. פירסט, ראכבינער דער שימשהל.